

Назаренко І.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УКРАЇНІ

У статті досліджено питання щодо сутності та державних механізмів регулювання розвитку інноваційного підприємництва на регіональному рівні.

Наголошено на тому, що ефективність інноваційної діяльності в регіоні залежить від створеної системи механізмів його інноваційного розвитку. Ці механізми включають організаційний, економічний та фінансовий аспекти, що спільно формують регіональну стратегію інноваційного розвитку та забезпечують пристосування інновацій до ринкових умов.

Під державною інноваційною політикою розуміють комплекс правових, організаційно-економічних та інших заходів держави, спрямованих на створення належних умов для розвитку інноваційних процесів в економіці, стимулювання впровадження результатів інноваційної діяльності у виробництво. Регулювання інноваційної сфери включає в себе бюджетні, податкові, цінові, соціальні, структурні та грошово-кредитні механізми. Ці механізми встановлюють проміжні, тактичні та стратегічні цілі, досягнення яких здійснюється через різні правові, адміністративні та економічні методи.

Як висновок, сказано про те, що основний фокус державного регулювання інноваційної діяльності підприємств повинен бути спрямований на посилення взаємодії між наукою, бізнесом та державою для створення системи, що об'єднує технологічні, фінансові та організаційні чинники створення та поширення інновацій. Виявлено, що серед прямих методів найбільш поширеними є бюджетне субсидіювання, а серед непрямих – податкові пільги.

Наприклад, податкові пільги, надані державою, зменшують податкове навантаження та звільняють фінансові ресурси, необхідні для інвестицій у інноваційну діяльність, створення нової продукції та модернізації виробництва. Однак, особливу увагу слід приділити проблемам, пов'язаним з фінансово-економічною підтримкою інноваційних підприємств. Тому дослідження в цьому напрямку мають визначити недоліки фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні та провести аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності.

Ключові слова: інноваційна політика, інноваційне підприємництво, механізми державного регулювання, регіональний розвиток, конкурентоспроможність, фінансові ресурси, науково-технологічний потенціал.

Постановка проблеми. Розвиток інноваційної сфери в Україні та на рівні регіонів вимагає ефективного та дієвого механізму, який сприятиме просуванню новацій. Одним із ключових аспектів є фінансовий механізм, який відіграє визначальну роль у цьому процесі.

Створення ефективної системи фінансування інновацій у регіоні дозволить залучити всі наявні фінансові ресурси, сприяючи активізації інноваційної діяльності та підвищенню конкурентоспроможності та соціально-економічного розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню щодо сутності та механізмів регулювання інноваційного підприємництва на регіональному рівні присвячені праці таких вчених, як: Водянка Л.Д., Дяченко С.А., Малініна Н.М.,

Мельник В.І., Підгірна В.С., Погрішук Г.Б., Погрішук О.Б., Причепка І.В., Сироїчко К.В. та ін.

Постановка завдання. Мета статті – всебічно дослідити та проаналізувати питання щодо сутності та механізмів державного регулювання інноваційного підприємництва на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. В наш час, спрямованість на інноваційний прогрес у всьому світі стає все більш визначальною для формування інноваційної політики держав. У XXI столітті урахування фактора інновацій стає вирішальною умовою подальшого розвитку економічних систем. Таким чином, економічний прогрес в Україні у наш час можливий лише на основі інновацій за активного використання сучасних наукових та технічних розробок. Це допомагає досягти

високих показників розвитку, ефективного використання ресурсів, підвищення якості виробництва і випуску конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на світовому ринках.

Інноваційна політика представляє собою систему заходів, спрямованих на стимулювання розвитку, управління, планування та контроль інноваційних процесів у науці, техніці та промисловості, які відповідають актуальним потребам суспільства і забезпечують створення необхідних умов для досягнення соціальних цілей розвитку країни. Україна має розвивати свою інноваційну політику в умовах жорсткої конкуренції, що зростає в контексті інтеграційних процесів. При цьому, економіка країни не зможе успішно конкурувати без інновацій, які дозволять відповідати на нові виклики більш ефективно. Саме спрямованість на інноваційний розвиток економіки зміцнить інноваційну активність сільського господарства, що стане основою для реорганізації економіки та розвитку науково-орієнтованого виробництва, що є одним з ключових факторів загального економічного зростання. У сучасних умовах соціально-економічного розвитку країни лідерство на світових ринках належить країнам, де інноваційна діяльність є пріоритетною. Попит на інновації завжди актуальний і має бути основним напрямком в політиці будь-якої країни, яка прагне досягти економічного зростання.

Отже, потрібно формувати державну політику, яка стимулюватиме діяльність інноваційних підприємств і наукових установ, сприятиме реалізації інновацій у виробництві та повному використанню науково-технологічного потенціалу країни. Наприклад, Європейський Союз використовує дієві інструменти інноваційної політики для притоку інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Це включає пряме державне фінансування через гранти, кредити, субсидії, створення інфраструктури для інноваційної діяльності, податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування та надання державних гарантій. У країнах з високим рівнем науково-технологічного розвитку, таких як Швеція, Німеччина, Фінляндія, перевага надається заходам прямої фінансової підтримки, що дозволяє державі визначати пріоритетні технології чи сектори економіки для розвитку. На відміну від опосередкованих методів, фінансова допомога має конкретний спрямований характер [4, с. 80].

Аналіз наукових досліджень розвитку інноваційного підприємництва в провідних країнах світу дозволив виокремити такі варіанти інно-

ваційної політики: технологічний поштовх, ринково орієнтована політика, соціально орієнтована політика, зміни в економічній структурі. Різні промислові країни-лідери у різні періоди розвитку економіки визначають та надають пріоритет вибраному варіанту інноваційної політики, розробляючи та реалізуючи заходи для підтримки обраного курсу [2, с. 55]. Ефективність інноваційної діяльності в регіоні залежить від створеної системи механізмів його інноваційного розвитку. Ці механізми включають організаційний, економічний та фінансовий аспекти, що спільно формують регіональну стратегію інноваційного розвитку та забезпечують пристосування інновацій до ринкових умов.

Згідно із законодавством України «Про інноваційну діяльність» [1], основною метою державної інноваційної політики є створення умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, впровадження сучасних технологій та продукції, яка була б екологічно чистою, безпечною та енергота ресурсозберігаючою.

Основними принципами цієї політики є:

- 1) орієнтація на інноваційний розвиток економіки;
- 2) визначення державних пріоритетів у цьому напрямку;
- 3) створення нормативно-правової бази для інноваційної діяльності;
- 4) сприяння розвитку і використанню національного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- 5) сприяння взаємодії науки, освіти, виробництва та фінансово-кредитної сфери;
- 6) використання ринкових механізмів для підтримки інновацій;
- 7) підтримка міжнародного науково-технологічного співробітництва;
- 8) стимулювання інноваційної інфраструктури;
- 9) надання інформаційної підтримки суб'єктам інноваційної діяльності;
- 10) підготовка кадрів у цій сфері.

Державне регулювання інновацій включає такі заходи:

- Визначення та підтримка пріоритетних напрямків на різних рівнях.
- Розробка та впровадження відповідних програм.
- Створення необхідних правових та економічних умов для підтримки інновацій.
- Захист прав суб'єктів інноваційної діяльності.

- Фінансова підтримка інноваційних проєктів.

- Сприяння комерційним банкам та фінансовим установам у наданні кредитів для інновацій.

- Встановлення пільгового оподаткування для суб'єктів інноваційної діяльності.

Розвиток інноваційної інфраструктури.

Під державною інноваційною політикою розуміють комплекс правових, організаційно-економічних та інших заходів держави, спрямованих на створення належних умов для розвитку інноваційних процесів в економіці, стимулювання впровадження результатів інноваційної діяльності у виробництво. Державна інноваційна політика здійснюється за такими напрямками: сприяння зростанню інноваційної активності; орієнтація на пріоритетну підтримку інновацій, які складають основу сучасного технологічного процесу; узгодження державної інноваційної політики з ефективною конкуренцією в цій сфері; захист інтелектуальної власності та інтересів національного інноваційного підприємництва; сприяння регіональному, міжрегіональному і міжнародному співробітництву в інноваційній діяльності [3, с. 200].

Існує різноманіття методів і заходів для підтримки розвитку інноваційної діяльності, які можна поділити на прямі та опосередковані методи впливу. До прямих методів належать: урядові програми розвитку інновацій, спеціальні кредитні умови, субсидії та дотації. Опосередкований вплив полягає у використанні спеціальних податкових ставок для компаній, які активно займаються інноваціями, податкових канікул, податкових пільг на певний період, митних пільг та інших заходів. Регулювання інноваційної сфери включає в себе бюджетні, податкові, цінові, соціальні, структурні та грошово-кредитні механізми. Ці механізми встановлюють проміжні, тактичні та стратегічні цілі, досягнення яких здійснюється через різні правові, адміністративні та економічні методи. Важливо також розглядати деякі компоненти, що безпосередньо впливають на інноваційний процес, такі як законодавство, інформаційна підтримка, фінансування, заохочення тощо, а також компоненти опосередкованого впливу, такі як податкові пільги, спеціальні умови кредитування і т. д.

Організаційний механізм забезпечує виникнення інновацій, економічний – створює умови для їх фінансування, а фінансовий механізм – сприяє комерціалізації та подальшому розвитку інновацій. Взаємодія між цими механізмами забезпечує ефективний інноваційний процес в регі-

оні. Для ефективності механізму інноваційного розвитку важлива взаємодія між суб'єктами господарювання, державними владними органами та місцевим самоврядуванням, які мають ресурси для інноваційної діяльності. Всі учасники інноваційного процесу повинні мати свободу дій з високим рівнем відповідальності в рамках регіональних пріоритетів. Ефективність функціонування механізму інноваційного розвитку залежить від обрання інноваційних проєктів у відповідності з регіональними пріоритетами, наявності джерел фінансування та досягнення оптимальних результатів від їх впровадження. Щоб забезпечити інноваційний розвиток регіону, необхідно мати ефективну інформаційну базу, яка сприяє поширенню інформації про новаторські продукти, проєкти та можливості фінансування.

Економічний механізм інноваційного розвитку регіону відповідає за стратегічне керівництво у цьому процесі, враховуючи поточний стан регіональної економіки, державну політику у сфері інновацій, а також наявні ресурси та потреби у впровадженні новацій. Планування інноваційного розвитку включає розробку довгострокових програм, які стають частиною загальної стратегії соціально-економічного прогресу регіону та всієї України. Ці програми визначають шляхи, правила та інструменти для досягнення поставлених інноваційних та економічних цілей. Маркетинг інновацій спрямований на вивчення ринку, стимулювання попиту та регулювання ринків збуту для нових продуктів і послуг, як у межах регіону, так і за його межами. Це також сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону та місцевих підприємств.

Україна надає підтримку інноваційному підприємству на різних рівнях – державному і недержавному. На державному рівні вищої ланки суб'єктами впливу є Верховна Рада України та Президент України, які затверджують проєкти і надають пропозиції щодо пріоритетних напрямків інноваційної діяльності Кабінету Міністрів України. На державному рівні нижчої ланки впливу мають Державне агентство України з інвестицій та розвитку, Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, різні Міністерства і відомства, а також обласні державні адміністрації. Вони розробляють та координують державні програми, відбирають інвестиційні проєкти для фінансової підтримки та стимулюють розвиток науки та техніки.

Недержавну підтримку інноваційного підприємства здійснюють Торгово-промислова палата

України, Українська інноваційна компанія, різні інвестиційні та венчурні фонди, а також фінансово-кредитні установи. Іноземні фонди та інноваційні мережі також відіграють важливу роль у цьому процесі. Вони сприяють розвитку інноваційної діяльності через розроблення та впровадження інноваційних програм, акумулюють інвестиційні ресурси для реалізації проектів, надають консультаційну та організаційну підтримку, а також фінансують інноваційні проекти [3, с. 202].

Для забезпечення більшої гнучкості та мобільності інноваційних продуктів пропонується надавати підтримку інноваційному підприємству на місцевому та регіональному рівні. Серед суб'єктів впливу будуть інноваційні посередники та агентства, кластери та кластерні фонди, інноваційні хаби, венчурні фонди ранньої стадії, школи бізнес-інновацій при закладах освіти та інноваційні центри. Вони будуть виконувати ряд функцій, зокрема: забезпечувати більшу гнучкість та мобільність інноваційних продуктів від виробників до споживачів, залучати ресурси до інноваційної сфери, надавати додаткові кошти для фінансування стартапів, сприяти вихованню підприємницького духу серед населення, а також налагоджувати тісне співробітництво між науково-дослідною сферою та підприємствами.

З огляду на вище викладене зазначимо, що всі суб'єкти впливу, виконуючи свої функції, віді-

грають важливу роль в успішному розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Основною метою функціонування сучасного інноваційного підприємництва має бути підвищення та покращення якості життя кожної людини, спрямованість до високої конкурентоспроможності вітчизняних підприємств як на внутрішніх ринках, так і на світовій економічній арені.

Висновки. Отже, основний фокус державного регулювання розвитку інноваційного підприємництва повинен бути спрямований на посилення взаємодії між наукою, бізнесом та державою для створення системи, що об'єднує технологічні, фінансові та організаційні чинники створення та поширення інновацій. Виявлено, що серед прямих методів найбільш поширеними є бюджетне субсидювання, а серед непрямих – податкові пільги. Податкові пільги, надані державою, зменшують податкове навантаження та звільняють фінансові ресурси, необхідні для інвестицій у інноваційну діяльність, створення нової продукції та модернізації виробництва.

Разом з тим, особливу увагу слід приділити проблемам, пов'язаним з фінансово-економічною підтримкою інноваційних підприємств. Тому подальші наукові дослідження в цьому напрямі можуть бути присвячені визначенню недоліків і прогалин у сфері фінансового забезпечення інноваційної діяльності та проведенню аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

Список літератури:

1. Про інноваційну діяльність. Закон України від 05.12.2012 р. № 40-1. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Малініна Н.М., Причепя І.В. Проблеми та перспективи державного регулювання інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 12. С. 53–58.
3. Мельник В.І., Погрішук Г.Б., Погрішук О.Б. Інноваційні зміни в економіці в контексті еволюційних зрушень. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 2 (48). С. 200–207.
4. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Сироїжко К.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 77–82.

Nazarenko I.V. THE ESSENCE AND MECHANISMS OF STATE REGULATION OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT AT THE REGIONAL LEVEL IN UKRAINE

The article examines the issue of the essence and mechanisms of regulation of innovative entrepreneurship at the regional level.

It is emphasized that the effectiveness of innovative activity in the region depends on the created system of mechanisms for its innovative development. These mechanisms include organizational, economic and financial aspects that jointly form the regional strategy of innovative development and ensure adaptation of innovations to market conditions.

The state innovation policy is understood as a set of legal, organizational, economic and other state measures aimed at creating appropriate conditions for the development of innovative processes in the economy, stimulating the implementation of the results of innovative activities in production. Regulation of the innovation sphere includes budgetary, tax, price, social, structural and monetary mechanisms. These mechanisms

establish intermediate, tactical and strategic goals, the achievement of which is carried out through various legal, administrative and economic methods.

As a conclusion, it is said that the main focus of the state regulation of innovative activities of enterprises should be aimed at strengthening the interaction between science, business and the state to create a system that combines technological, financial and organizational factors of creating and spreading innovations. It was found that budget subsidies are the most common among direct methods, and tax benefits are among indirect methods.

For example, tax incentives provided by the state reduce the tax burden and free up financial resources needed for investment in innovation, creation of new products and modernization of production. However, special attention should be paid to problems related to financial and economic support of innovative enterprises. Therefore, research in this direction should determine the shortcomings of financial support for innovation activities in Ukraine and conduct an analysis of innovation and investment activities.

Key words: *innovation policy, innovative entrepreneurship, mechanisms of state regulation, regional development, competitiveness, financial resources, scientific and technological potential.*